

ouwen, dat, vast voor ders sprake geleg, de vreeze de der ge-

is, alsof de ouds onder die nooit geovvatting enwen con- maar dat bewaardheid. en staat nu tids het be- twee lijnen, uiteenloopen zijn we nu beteken is realiteit van En in zake we richting, nd meer de eeuw werd enlijk Gere-

nder leeren betere ver- zoodra men ken om de rken in het onst, onder punt, waar- rststaat, en vil. de groote kunnen met ger beelden waarlijk een, om de be- en vorm uit alingen van

der kerken te taak nog vdstaan, om jde, van de laan, of zijn le dwalingen der de oogen

kerken een gaande? versteende f hebben ze rken voor de

ge men nu ch na 1619 beschouwd. reformeerde u 1619 den mende dwa- van Voetius, erkelijk heb- hun zin en kker op hun

zeggen, dat in de 18de breiding van overgegaan, niet verbin- niet dat de en Generale kerken kon- toen eerst provincies- ten Armini- stellen, en Roell, Vlaek is van Mid- , onder de l te stuiten. f Artikelen, eische van des Woords lhaafd, dat vopkomende ften, maar d te spreken

Classis kan erkzaamheid ht van haar gen van een en als nu, t alleen alle de ten deze liefst zelfs raak met de

verheid ook kerken werd omen. Uit- toepen uitge- paald, dat end lichaam houden had nfectioneële

de Gerefor- niet scherp erdoor toch metmach- pordeeld tot en stilaand stroom door ontwikkeling n gedacht, breiding en ogma werd t heeft toen e toestand, formulieren amiddels de kennen dat ing met de rken tegen reid te vrij- e dan toch, e bedoeling aarlijk geen

moete om in te zien, dat ge een kerk reddeloos aan haar vijanden overlevert, zoo ge haar het recht om zich te verdedigen, door haar aan armen en leenen te binden, ontleent.

De ethischen hebben, door later dien maat- regel van koning Willem te idealiseren, en zelve zich op zijn standpunt te plaatsen, het kwaad nog slechts vergerd. Hun theorie, dat de belijdende kerken dood wa- ren, en slechts de belijdende gemeente over- bleef, heeft gedood wat er nog aan leven in de kerken was overgebleven.

En zij, die in het Ned. Herv. kerkgenoot- schap, uit Gereformeerden zin, er zich thans in verblijden, dat ze nog steeds op de Formulieren als op het vaandel van hun kerk- genootschap mogen roemen, zullen wel doen met het gevaar dat hierin ook voor hen schuilt, ernstiger dan dusver onder de oogen te zien.

Doch, onze Gereformeerde kerken zijn thans vrij.

Zij kunnen thans in Generale Synode saamkomen, zonder dat of een Genoot- schappelijke band, of het gevaar van een volkskerk, of de Overheid haar bemoeit.

Niets belet dus, dat zij zich van haar con- fessioneele roeping weer bewust worden. Zelfs moet gezegd, dat, zoo ze hierin tekort schieten, zij zelve hiervan de schuld zullen dragen. Verontschuldigen bestaan er voor haar niet meer.

Zij zouden het alzo aan zichzelf te wijten hebben, indien zij van haar Synode een louter regeerend lichaam maakten, en duurzaam voorbijgaan, dat ze, als kerken met confessioneel gezag bekleed, een roep- ing tegenover haar leden, tegenover het opkomend geslacht, en tegenover de niet- kerkelijke wereld hebben, waarvan ze aan den Koning der kerken eenmaal verant- woordig zullen hebben te doen.

ZIJ het zoo.

Onze opmerkingen over de rectorale rede: *Het doctorenambt*, worden in de *Bazuin* ter sprake gebracht, en voorts door citaten uit twee vroegere geschriften van Dr. Kuyper, waarvan het één bijna een kwarteeuw oud is, aangetoond, dat ook deze schrijver zich voor lange jaren wel eens in een zin heeft uitgelaten, waarop gelijke critiek, als wij op deze rectorale rede oefenden, toepasselijk zou zijn.

Natuurlijk zou men elk dier citaten afzonderlijk ter toetse moeten brengen, om te beoordeelen, in hoeverre deze tegenwer- ping juist is. Misschien dat hiertoe later aanleiding bestaat.

Doch waarom ons thans daarbij opge- houden?

Vraagstukken, als thans aan de orde ko- men, treden eerst van lieverlede in dat klaarder licht, dat geheel de strekking er- van overzien wordt, en de meest scherpe en juiste uitdrukking er voor wordt gevonden. Steeds ziet men bij het allengs opduiken van zulke vraagstukken, dat er in den aan- vang over gesproken en geschreven wordt, zonder dat nog alle voetangels en klem- men, die in gebedige uitdrukkingen liggen, terstond worden ingezien.

De vraag is dan ook niet, of wat vroe- ger door Dr. Kuyper, of een ander, ge- schreven werd, gelijke bedenking zou ople- veren, maar of de bedenking zelve juist is.

En dan springt het toch in het oog, dat men, zoo het doctoraat niet op één lijn staat met de drie overige ambten, het ook niet onder de kerkelijke ambten, als zoo- danig met de drie overige coördineren kan.

Wel kunnen de kerken doctoren benoe- men, en kan men zeggen, dat de kerk, die ze als zoodanig aanstelt, hun hiertoe een *ambt* verleent.

Mits men dan maar in het oog houde, dat dat soort ambt heel *iets anders* is dan de door Christen ingestelde voor het wezen der kerk onmisbare ambten.

En is dat zoo, dan is de bedenking toch moeilijk te weerspreken, dat alsdan het ge- bruik van hetzelfde woord in tweeledig, ge- heel onderscheiden zin, aanleiding moet geven tot ongewenschte en bedenkelijke verwarring.

Iets wat nog te meer klem, zoo ook de herders der gemeente den titel van „leeraar“ behouden, daar toch de titel van „leeraar“ met den titel van *doctor* identiek wordt, zoodra men het dusgenaamde „doctoren- ambt“ in verband brengt met wat de Schrift ons zegt omtrent de leeraars.

Gematigd-Orthodoxe-Bond.

II.

In zijn slotartikel over de poging der middenpartij, om zich in het Nederlandsch Hervormd kerkgenootschap zelfstandig te organiseren, zegt Ds. Kromsigt dit:

Ds. van der Meulen wil dus, zooals wij zagen, organiseren van de gematigd-orthodoxe krach- ten in onze Kerk, die in geen geval in con- fessioneele richting willen gaan, m.a.w. van de *Remonstrantische (resp. Socianische)* krachten. Deze moeten zich nauwer aaneensluiten op den grondslag van een zeer vage, gematigd- orthodoxe belijdenis, waarover straks nader.

Vooral van de predikanten moet deze orga- nisatie uitgaan. Een gematigd orthodoxe, anti- confessioneele predikant noodigt eenige andere predikanten van dezelfde kleur uit zijne buurt uit om een theologenkraus op te richten op den genoemden grondslag. „De gelovigen kranen be- staan er reeds, maar te weinig, te gemengd en zonder onderling verband“ [zij zullen hier en daar cursiveren]. Men gevoelt het, Ds. v. d. M. wil de handen meer vrij hebben. Hij wil tot meer actie komen. Nu zitten hier en daar in zulke wetenschappelijke gezelschappen nog wel eens confessioneelen of krypto-confesio- neelen verduurd. Maar Ds. v. d. M. wil be- paald de scheiding van orthodoxen bevoornden, ja provoceren. Hij wil, dat de orthodoxe anti-

confessioneele zich om hun eigen beginsel zullen groepeeren.

Hierop lette men. Men heeft wel eens ge- klaagd, dat de confessioneelen zich zoo van de andere orthodoxen tengroeten en afscheiden, in plaats van althans zooveel mogelijk het broederlijk verkeer met degenen, die toch in vele hoofdzaken orthodox waren, aan te houden. Doch hier ziet men het beginsel van *afscheiding* en afzondering van de anderen bepleiten van gematigd orthodoxe zijde. Wij verzoeken allen hier goede nota van te nemen.

Naast zulk een gematigd orthodoxen, anti- confessioneelen, *predikantenkranen* wil Ds. van der M. dan, dat men in eigen gemeente een *kring* opricht van dezelfde kleur, bestaande uit gemeentelieden, „die met dien kranen verband houdt“. „Deze kringen en kranen“, zoo gaat hij dan voort, „zouden dan een *„Hervormde broederschap“* kunnen vormen met een eigen orgaan „*De Hervormde Kerk*“, een vakblad voor de predikanten met een *bijschrift* ter ver- spreiding in de gemeente. [Deze naam is zeer typisch als men denkt aan den naam van ons blad].

Men ziet het, het is meemens met deze anti- confessioneele, Remonstrantische organisatie en propaganda. Om den lezer eenszins een denk- beeld ervan te geven, hoe Ds. v. d. M. zich deze organisatie voorstelt, laten we hier zijn plan volgen:

1. Wat betreft de broederkranen (van de predikanten).

1. Op de samenkomsten is een vast punt der agenda de behandeling van een perioop uit de evangelen. Men begint bv. bij Marcus om het eerst gereed te zijn met een gezamenlijk ver- krieg overzicht over het leven des Heeren.

2. Zoo mogelijk wordt daarbij afwisselend een socialistisch, psychologisch of paedagogisch vraag- stuk behandeld.

B. Wat betreft de broederkringen (van de gemeentelieden).

1. In deze *tracht men zooveel mogelijk jonge- lings-, jongedochters-, mannen- en vrouwen- verenigingen*) op te lossen, voor zoover zij niet een niet-specifiek christelijken werkring heb- ben.

2. De bijeenkomsten worden zoo mogelijk in de kerk gehouden en zijn voor alle gemeentelie- den toegankelijk, om ook uiterlijk aan te du- den, dat het een kerk- en niet een *secte*-zaak is.

3. De onderwerpen ter behandeling komen overeen met de boven voor de kranen aange- gevene.

4. Men prikkelt de leden der kringen tot zelf-werkzaamheid, opdat men hunne meening kenne.

C. Wat betreft de broederschap.

1. Telken jare wordt een bijeenkomst gehou- den, waarop ieder lid van kring of kranen toe- gang heeft en waarheen elke kring of kranen één lid afvaardigt.

2. Kranen en kringen in de plaats van samen- komst regelen deze bijeenkomst.

3. Er wordt een overzicht gegeven van het in 't afgelopen jaar verriepte en een rooster voor 't volgend jaar opge maakt.

4. Kan de broederschap dan ook het avond- maal vieren, zooals ook de eerste Chr. gem. na hunne maaltijden den dood des Heeren ge- dachten en hun geloof aan Zijn zegenaar bele- den?

D. Wat betreft het orgaan.

1. Hierin wordt een overzicht gegeven van hetgeen telkens op kranen en kringen bespro- ken is, volgens mededeeling door deze aan het orgaan gedaan.

2. Iedere leeraar zal hierin een woord tot de broederschap richten, opdat deze hare herders kenne.

3. De gebeurtenissen van den dag zullen uit het oogpunt van het Christelijk geloof worden be- zien.

4. Polemieken en kritiek zijn nadrukkelijk bui- tengesloten. Ieder kan zijn meening stellig ont- wikkelen, maar moet zich beperken tot eigen standpunt, opdat eendelooze twistgeschied, noode- looze uitweidingen en meesterende opmerkingen worden gemeden.

5. De kosten worden door kranen en kring- en gedragen in verhouding tot de inkomsten die zij vragen.

Hieruit blijkt dus, dat we niet overdrijven, wanneer wij zeggen, dat door deze beweging inderdaad een *aanwijzing tegen onze Kerk als Kerk* gepleegd wordt. Men wil Kerk zijn en geen sekte, praktisch gebruik makende van verschei- lende organisaties, die reeds voortaan zijn in Jongelingsverenigingen enz. Het orgaan moet heeten de „*Hervormde Kerk*“.

Karakteristiek en bepaald curieus is, dat het woord „*Hervormd*“ hier geheel gebruikt wordt in den zin zooals ook Dr. Kuyper zoo gaarne spreekt van de „*Hervormden*“, de „*Hervormde Kerk*“ enz., nl. daarmee willems uitsluiten het begrip „*Gereformerd*“ en ons alleen gunnend een vaag „*Hervormd*“ in den zin van „*gematigd- orthodoxe, anti-confessioneel, Remonstrantisch*“. De bedoeling met dit „*Hervormd*“ is, dat het zal beteekenen: datgene wat de Ned. Herv. Kerk, geheel afgezien van hare belijdenis, thans in *doornen* zoo ongeveer belijdt. Deze *doornen* belijdenis der empirische Herv. Kerk wil Ds. v. d. M. maken tot de norm, volgens welke de Ned. Herv. Kerk moet worden opgebouwd. Alle ultra's, rechts en links, moeten dan wijken, en zoo krijgt ge dan als ideaal de *gematigd ortho- doxe, Remonstrantisch-Socianische, Ned. Herv. Kerk* der toekomst.

Gevoelen de broeders nu het gevaar van het punt van ontwikkeling onder Kerk, waarop we nu aankomen?

Natuurlijk laten wij ons dezen naam „*Hervormd*“ nooit opdringen noch door Dr. Kuy- per, noch door Ds. van der Meulen. Wij blijven protesteerende tegen deze verkrachting van taal en historie en blijven handhaven: *Hervormd = Gereformerd*.

1) Deze kring is machtiger dan het Engelsche Parlement, dat volgens het daar gangbare spreek- woord alles kan „*except making man a woman*“.

De slotopmerking laten we rusten.

Het is ons ditmaal noch om verweer, noch om polemieken te doen.

Alleen diagnose was ons doel.

Maar zoo blijkt dan toch, hoe ernstig door Ds. Kromsigt het gevaar wordt inge- zien, hoe weldoordacht deze nieuwe aan- slag is, die in het Nederlandsch Hervormd kerkgenootschap tegen het overblijfsel der vaderen gepleegd wordt, en welke noodlot- tige gevolgen ook dit weer hebben zal, om alle pogingen tot reorganisatie op den alou- den grondslag te verijdelen.

Ds. Kromsigt toch zal zelf moeten toe- geven, dat bij de wijze, waarop de Haagsche Synode gekozen wordt, er geen de minste kans bestaat, om haar meerderheid in *Gereformeerden* zin om te zetten.

En wat baat het u dan, of ge al na een

strijd van 30 jaren er in slaagt, om den modernen het voetje te lichten, als tot loon van al uw inspanning, straks een quasi- orthodoxe meerderheid tegen u optreedt, die voor wat zij beoogt, een nog veel ge- vaarlijker karakter zal dragen?

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Van de Christ. Jong. veren. Ouderkerk a. d. IJssel f 2.50; van Meij. N. H. R., door C. J. Weeda te Rot- terdam f 2; door den heer Van Munster te Leeuwarden, giften voor Kootwijks scholen f 13.90.

Hartelijk dank voor deze giften. Dringend verzoeken wij om steun, waaraan onze scholen groote behoefte hebben.

Wij herinneren den vrienden, dat de heer G. DOCTER *niet meer* voor Kootwijks scholen collecteer. Voor de scholen collectiert alleen ons Bestuurslid de heer H. DEKKER, of de heer JAN KASTEL.

D. HULLEMAN,

Kootwijk. Penningmeester.

Uit de Pers.

De *Fransche Kerk* biedt van de hand van Dr. H. H. Kuyper in haar nummer 637 dit onderstaande over de verkiezingswijze der ambts- dragers:

Het staat dus vast, dat volgens het Geref. m. beginsel, de verkiezing het recht is der gemeente, maar dat die gemeente niet individualistisch mag worden opgevat als een losse groep geloovigen, maar moet worden beschouwd als een organisch geheel, waarin ieder deel tot zijn recht moet kom- men. Of wij men het eenvoudig uitgedrukt dat bij de verkiezing der ambtsdragers eenzijdig het *vrij recht der gemeentelieden* moet worden gehand- haafd, maar anderzijds ook even beslist moet worden gewaakt, dat in niets worde te kort gedaan aan de *leidend en voorgaande macht, die de Kerk* heeft. Beide beginselen leide de H. Schrift en beide moeten dus tot hun recht komen in de wijze, waarop de verkiezing geregeld wordt.

Maar al staam hiertoe nu de grondbeginselen vast, toch blijft nog het zeer moeilijke vraagstuk van de praktische uitvoering over. Er moet een middenweg gevonden, waarop én de tyrannie van den Kerkeraad én de losbandigheid der gemeente worden buitengesloten. En het spreekt wel van zelf, dat hierbij niet één, maar allerlei oplossingen mogelijk is. Onze Gereformeerde Kerken hebben nooit een strakke eenvormigheid gewild. Mits de grondbeginselen maar zuiver werden gehou- den, kon de praktijk verschillen naar de gelegenheid der Kerken, het medebestuur. Een wet van Peren en Meden, waaraan geen titel of jota mag verand- erd worden, kent onze Kerkorde niet. Het varus moet bemeit (d.w.z. op verschillende manieren kan het goed geschieden) gold, voor hen, mits de eenheid in de hoofdzaken maar bleef bewaard.

Nu zou het ongetwijfeld van veel belang wezen na te gaan, hoe Calvin zelf de Geneefse verkie- zing der ambtsdragers heeft laten regelen, indien wij maar wisten, dat in die regeling zuiver Cal- vin's denkbeelden waren weergegeven. Maar dit was helaas niet zoo. Calvin had te Geneef te re- kenen met de *Overheid*, die aan de Kerk zeer nauwe banden aanlegde. Vandaar, dat in de Ordonnances Ecclesiastiques wordt bepaald, dat de kleine raad van de stad gezamenlijk met de pre- dikanten de voordracht voor de onderlingen zou- den doen aan den grooten Raad van twee honderd en dat zij door dezen zouden worden bevestigd indien zij waardig werden bevonden. Feitelijk was het dus de *Overheid* die in overleg met de pre- dikanten de Onderlingen koos. Eerst in 1560, toen de Ordonnances werden herzien, werd bepaald, dat de namen der gekozenen aan de gemeente zouden wor- den voorgesteld en deze het recht zou hebben te- gen de gekozenen bewaar in te brengen. Het spreekt wel van zelf, dat deze regeling in Calvin's oogen allerniet een ideaal zal zijn geweest.

Toch — al begreep Geneef's kerkrichting ons — kunnen wij vrij ongeveer weten, hoe Calvin de samenwerking van Kerkeraad en gemeente bij de verkiezing praktisch wilde geregeld zien, omdat hij in zijn Institutie, op een plaats, die de aandacht der onderzoekers duizend ontsnapte, zich daarover zeer in den breede uitlaat. Wij geven dit citaat in zijn geheel, omdat daarin de verklaring ligt van hetgeen floor de Gereformeerde Kerkordeningen is bedoeld, en wij reeds hier de beide lijnen vin- den, die later telkens in de praktijk terugkeeren. De bepaling luidt: „In de verkiezing der ambts- dragers, die in de Institutie IV, 4, 12, Calvin bespreekt daar de besluiten der oude Concilien over de verkiezing en zegt nu:

Ik bekenn wel, dat het concilie te Landeeren met zeer goede reden heeft besloten, dat men de verkiezing den gemeente volk niet en al toe- laten. Want het gebeurt nauwelijks immermeer dat zoo veel hoorden eenige mak eendrachtiglijk afdoen en besluiten. En het spreekwoord is bijna altijd waarachtig te weten, dat het onge- stadtige gemeene volk in facten en tegen- striedige gemenheden geschiedt en verdeelt wordt. Maar tegen dit perikel was een zeer goed remedie gesteld. Want voor eerst werd de ver- kiezing gedaan door den geestelijken alleen, de- welken den genen, die zij verkozen hadden, voor de Magistrat of voor den Raad en d'Overste steiden. En als deze zich met malkanderen daarop beraden hadden, zoo bielden zij die ver- kiezing van weeten. Indien hun indelven docht wettelijk en behoorlijk te zijn, maar indien den verkiezing onbehoorlijk scheen, zoo verkoren zij een anderen die hen beter aanstondt. Daarna werd de zaak gebracht voor de menigte des volks, dewelk, alhoewel zij aan zulke vooraf gaande kenne niet en was gebonden, nochtans zooveel gewel en geraas niet en konde maken. Of indien men om tot de verkiezing te komen, eerst begon van de menigte des volks, zoo ge- schiedde dat alleenlijk opdat men mocht weten wien zij voornamelijk begreeden. En als het ver- zoek en de begeerte des gemeene volks gehoord was, zoo werd dan een de verkiezing gegeven door de geestelijken. In daer voegen konden de geestelijken niet instellen, den genen die zij wil- den en nochtans werden zij ook niet genood- zaakt de dwaze begreuten des volks in te willi- gen en na te komen.

Men ziet, dat Calvin tweeledig weg als mogelijk en geoorloofd stelt. Of dat de Kerkeraad eerst saamkomt, de ambtsdragers kiest en nu aan de gemeente de bevestiging overlaat, of zij deze ambts- dragers wil aanvaarden of verwerpen. De keuze der gemeente is dan gebonden, zij kan alleen toe- stemmen of afzweuren de Kerkeraad kiest feitelijk.

Of wel de gemeente kan eerst saamkomen, ge- heel vrij en onafhankelijk haar stemming houden, maar daarna is het de Kerkeraad, die de keuze doet met degenen, die de gemeente begreut. Ook ble- te het feitelijk de Kerkeraad, die kiest, maar nu zijn zijn keuze afhankelijk van den wensch en begeerte der gemeente. Beide wegen zijn goed, naar Calvin's oordeel, omdat in beide gevallen het be- oogde doel bereikt wordt: de Kerkeraad kan te- mand aan de gemeente opdringen, dien zij niet heb- ben wil, maar ook de gemeente ongekend kan den Kerkeraad niet dwingen onbekwame personen in het ambt te stellen.

Wij men, dan kan men deze beide wegen onder- scheiden in de meer aristocratische en meer de- mocratische lijn. Als de Kerkeraad feitelijk kiest en de gemeente alleen het re- t van toestemming of afwezigheid heeft, dan heeft men de aristocrati- sche lijn; de macht van den Kerkeraad domineert. Als de gemeente feitelijk kiest en de Kerkeraad alleen de bevestiging geeft, dan heeft men de meer democratische lijn, omdat daarbij het overwicht aan de zijde der gemeente valt.

In de Fransche Kerken is over het algemeen de meer aristocratische lijn gevolgd. Daar gold de regel, dien wij ook in de Zuidelijke Nederlanden von- den toegepast, dat wel bij de *eerste* institueering der Kerk de verkiezing zoo geschiedde door de vrije stemming der geheele gemeente, maar dat bij alle volgende verkiezingen de Kerkeraad de onder- lingen en diakenen benoemen zou en deze alleen aan de gemeente zouden worden voorgesteld. In onze Nederlandsche Kerkordeningen is aanvan- kelijk deze regel overgenomen en zowel te West als te Eindhoven werd bepaald, dat de Kerkeraad slet recht van verkiezing“ hebben zal. Een beginsel dat nog nuwekt in Art. IV van onze Kerkorde, waar de verkiezing van een dienaar des Woords uitsluitend aan den Kerkeraad wordt opgedragen.

De meer democratische lijn daarentegen vinden wij in de vluchtelingenkerk te Londen onder lei- ding van A. Lasco. In de Forma de Ratio wordt bepaald, dat de gemeente bij de verkiezing zal saamkomen met gebeden en vaste; dat de kerkeraad haar ernstig op het hart zal binden een be- lijde en Gode welbehagelijke keuze te doen en dat daarna de gemeentelieden geheel vrij zouden stem- men. Nadat deze stemming was afgehoorden, kwam de Kerkeraad saam, „om de te uitgebrachte stem- men“ en koos nu uit de candidaten de beste en in zijn oog meest geschikte personen.

En tusschenweg, die misshien door Calvin zelf is uitgeacht, vinden wij in de Fransche vluch- telingenkerk te Londen onder leiding van Val- randus Pollanus. Zoals Pollanus zelf verkert, heeft hij heel de inrichting der Kerk ontleend aan het voorbeeld der Straatsburgsche Kerk, waar Cal- vin jarenlang predikant was geweest. In deze Kerk nu maakte de Kerkeraad eerst een dubbelgetal, stelde dit aan de gemeente voor en de gemeente zelf koos uit dit dubbelgetal de ambtsdragers John Knox, de Heren van Schotland, heeft deze wijze van verkiezing in de Gereformeerde Kerken in Schotland ingevoerd en Voetius verkert, dat in de oude Kruiskerken in Nederland deze zelfde methode ook in zwang was. Dit getuigenis van Voetius wordt bevestigd door het besluit van de Synode der Zuid-Nederlandsche Kerken in 1593 schouwen. Die bepalingen: Wat de verkiezing der Onderlingen en Diakenen aangaat, wanneer er één noodig is, zal de Kerkeraad er twee verkiezen, die aan de gemeente zullen worden voorgesteld, opdat deze na aanroeping van den Naam des Heeren er één uit kiese. Na 1574 is deze bepaling weer op- nieuw in de Kerkordeningen der Nederlandsche Kerken opgenomen en zoo vindt men haar in Art. 22 der D. K. O. terug, gelijk ze dan ook thans in bijna al onze Kerken in gebruik is.

Men ziet dus dat er binnen den kring der Ge- reformeerde beginselen eekere speelruimte gelaten is. Het is waar, gelijk Lichter in zijn beroemd werk over de Presbyteriaal verfassung der Refor- mirten Kirchen heeft aangetoond, dat de verweeg- de meeste Gereformeerde Kerken het aristocrati- sche standpunt is ingenomen; niet alleen in de volkskerken van Nederland en Schotland, maar ook in de Kerk der Hugenoten in Frankrijk. Maar gelijk Dr. Kuyper reeds in 1869 terecht opmerkt, vindt men daarnaast ook andere Gereformeerde kerken, sociale met name de vluchtelingenkerk in Londen, waar een *min of meer democratische* weg werd bewandeld. Mits men maar niet vergete, dat deze democratische weg toch nooit zoover is bewandeld, dat de leidend macht van den Ker- keraad daardoor werd ontsleut. Ook te Londen was het de Kerkeraad, die ten slotte besliste, welke personen geschikt waren voor het ambt en welke niet. Daar ligt de *grenslijn* tusschen het Gerefor- meerde en het Independentistische beginsel, en onze vaderen hebben nooit gewild, dat die grenslijn overschreden zou worden.

Het voorbeeld van Jean Morell moget dat eens en voor goed uitmaken. Jean Morell was een Gereformerd geleerde, die in de tweede helft der 16e eeuw leefde in Parijs. Hij schreef een boek, dat den titel droeg: *Tracté de la discipline et Police Chrétienne* en verdedigde daarin de stelling: „dat de kerkelijke verkiezingen van rechtswege door de geheele verzameling der gemeente moesten geschieden; en uit de nadere toelichting van die stelling blijkt dat hij aan de gemeentelieden een *onbeperkt, uitsluitend en be- slissend* recht van verkiezing wilde toekennen. De Kerkeraad mocht geen voordracht doen aan de gemeente of de keuze der gemeente beperken, want de gemeente had uitsluitend te kiezen. En alsde keuze geschied was, mocht de Kerkeraad den gekozen persoon niet beoordeelen, want de keuze der ge- meente was bevestigend.

De Synode der Fransche Kerken te Orleans in 1562 saamgekomen, heeft terstond het groote ge- vaar doornen, dat in deze stelling school en geen oogenblik geaarzeld dit boek te veroordeelen en den schrijver strengelijk te bestraffen, omdat hij een *valsch leer* bracht, die op wanorde en ver- broekeling der Kerken moest uitloopen. In alle Kerken in Frankrijk moest dat vonnis publiek van den kansel worden afgelezen en de geloovigen te- gen deze leer worden gewaarschuwd. En toen dit niet hielp en enkele gemeenten tegen het besluit der Synode in begonnen met dit algemeene stemrecht der gemeentelieden in te voeren, dreigde de Synode hen met de kerkelijke censuur, wanneer zij zich niet aan de Kerkorde onderwierpen.

Morell, die oorspronkelijk uit Geneef afkomstig was, slachtte in zijn veroordeeling in Frankrijk naar Geneef en beriep zich op het oordeel van Calvin, Farel en Viret. Maar Calvin weigerde be- lialst het oordeel der Fransche Synode af te keuren. En toen Morell niet toegeven wilde, werd hij door den Kerkeraad te Geneef in den ban gedaan en moest hij zijn vaderstad ontvluchten.

Met korte woorden heeft Beza, Calvin's trouwe- ste volgeling, het beginsel van Morell gekenschetst toen hij schreef: „Morell wil, dat met niets anders rekening zal gehouden worden dan met hetgeen door de gemeente met meerderheid van stemmen is uitgemaakt; wanneer dit niet geschiedt, klaagt hij over tyrannie en hiërarchie, die de gemeente ver- drukt, maar hij schijnt zelfs geen de minste vrees te koesteren voor een volks regering, wanneer hij en de zijnen daarin maar den baas kunnen spelen.“

En niet minder scherp heeft de Gereformeerde Kerk in later tijd deze zelfde democratische strooming veroordeeld. Toen de Independenten uit Eng- land wederom dit „stemrecht der gemeente“ wil- den drijven, zooals Morell het had uitgelegd, zoo veroordeeld Maasricht onder al de verschillende ketterijen op het stuk der beroeping niet alleen de Roomschen, die het recht der verkiezing aan den bisschop toekennen, de Erastianen en Remon- stranten die leeren dat de Overheid kiezen moet, maar ook met name de Independenten, die het recht van beroeping toekennen aan de gemeente- lijke vergadering en aan afzonderlijke leden.“

Daaropgevoerd steld hij, dat de Gereformeerden het goddelijk recht van de roeping hebben toegekend aan de Kerk niet aan de Kerk in haar afson- derlijke leden, maar aan de Kerk als georganiseerd geheel onder leiding van den Kerkeraad, die de gemeente representeert.

Deze ernstige les der historie worde niet ver- geten.

Het Gereformerd Kerkrecht staat een gezonde democratische ontwikkeling niet in den weg. Noch Calvin, noch Beza, noch eenig Gereformerd ge- geleerde heeft A. Lasco veroordeeld omdat hij te Londen de gemeente vrij liet stemmen, mits de Kerkeraad daarna het recht van verkiezing bleef houden. Maar zoodra in Morell en de Independenten een streven optrad wierd om de gemeente bij de verkiezing, onafhankelijk van den Kerkeraad te maken, hebben de Gereformeerden van vroeger tijd zonder een uitzondering dat democratische streven als gevaarlijk gebrandmerkt en er zich ten ernstigste tegen verzet.

Het verschil is hier ook o.f. juist aangegeven. Het schuilt in de opvatting van de gemeente als aggregaat of als georganiseerd geheel.

Georganiseerd nu bestaat de gemeente niet anders dan met ambtelijke organen, en die organen moeten ook bij de verkiezing naar functie blijven uitoefenen.

Officieele Berichten.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Het College van Hoogleraren der Theol. School brengt ter kennis van de Kerken, dat het 15 Januari j.l. onderzocht heeft en bevond tot Candidaten in de Theologie de Studenten: H. Hangelbroek (adres te Zevenhuizen, Gr.) en A. Terpstra (adres te Uithuizen). Namens het College van Hoogleraren, Dr. H. BAYRER, Secretaris.

ZENDING.

Alle collecten, giften enz. voor de Zan- ding bestemd, zenden men voortaan — nu Ds. LION CACHET, de vroegere Redac- teur van de „Heidebode“, is overleden en Ds. DONNER van Leiden om hoogen leeftijd met 1 Januari 1900 ophield Redac- teur van het „Mostaardzaad“ te zijn — altijd en uitsluitend aan den 1sten Pen- ningmeester voor de Zending, den Heer B. DE MOEN te Doesburg.

Namens de 10 Deputaten voor de Zending, Dr. J. HANIA, h. t. is Scriba.

Buitenland.

Duitschland. Een getuigenis over Hollandsche kerkelijke toestanden. Dr. Zahn's jongste penncyricht.

Pastor W. K. uit Rade schrijft in de *Ref. Kirchen*, over de Synode der Gereformeerde kerken in Groningen gehouden: „Niet zonder bezorgdheid had men haar tegemoet gezien; de aanhangers van de Theologische School te Kampen, stonden niet bijzonder vriendelijk tegenover de vrienden van de Vrije Universiteit. Velen hadden zich voorgesteld dat er een storm zou opsteken, en de vijanden van de vrije kerk droomden reeds hier en daar van een nieuwe scheuring. Beide partijen waren het eens omtrent de grondgedachte, dat het we- schelijk was eenheid te brengen in de op- leiding van toekomstige dienaars des Woords; maar toen de vrienden van de Theologische School te Kampen het voorstel deden om de theologische faculteit van de Vrije Universiteit los te maken, was dit onaanvaardig voor Dr. Kuyper en de zijnen, omdat eeno Univer- siteit zonder theologische faculteit het ka- rakter eener „Universitas literaria“ zou verliezen. Gods genade wendde allen broedertwist af, de Synode besloot aan het bestaande niet te tornen; de kerk zou zich ook verder in den zegen van de Vrije Universiteit verheugen en krachtiger dan te voren den financieelen nood van de Theologische School te Kampen te hulpe komen, opdat deze niet door gebrek aan middelen genoodzaakt worden zou om haren arbeid in te krimpen. Op de Synode heerschte de geest der broederlijke liefde en der waardering, al sprak men zich vrijmoedig uit.“

Met zeer veel waardering schrijft ook W. K. over hetgeen de Synode besloot omtrent de zending; over de benoeming van Dr. H. H. Kuy- per tot hoogleraar aan de Vrije Universiteit, en boven alles over Dr. A. Kuyper's rectorale oratie „Evolue“, om dan te eindigen met de woorden: „Het is heerlijk, wanneer de theologische jeugd de vaders haren kerk ge- denkt, opdat de ervaring die zij in herten strijd verkregen hebben, het nakomend geslacht ondersteune bij de vervulling van zijn speciale roeping. Daartoe helpt ook de uitstekende studie van Dr. Kuyper, ja, zij is een even kos- telijke gave aan de kerk als aan de wetenschap. De Gereformeerde kerken in Nederland hebben oorzaak zich over hare Vrije Universiteit te verheugen en haar vol vertrouwen hare jonge manschappen toe te zenden, opdat zij in de gehoorzalen der Academie goedgeind worden voor ten strijd voor de eere van onzen hemel- schen Koning op elk gebied van het mensche- lijk leven, en, uit die gehoorzalen terugkeerd, zijne eere dienen met kloek en wijs beleid.“

Het verblijft ons, dat de Gereformeerden in Duitschland zoo goed omtrent hetgeen op Ge